

89 lat temu, 9 grudnia 1931 r., GUS przeprowadził Drugi Powszechny Spis Ludności

08.12.2020

13 lat po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, dokładnie 9 grudnia 1931 r., przeprowadzono Drugi Powszechny Spis Ludności.

Spis przeprowadzono na podstawie ustawy z 14 października 1931 r. Ustawa ta określiła datę najbliższego spisu oraz potwierdziła, że spisy powszechne będą organizowane co 10 lat (kolejny wypadał w 1941 r, jednak nie odbył się z powodu wojny, zaś do kolejnego spisu - sumarycznego - doszło dopiero 14 II 1946 r.). Zakres spisu i organizację określiło rozporządzenie Rady Ministrów z 2 września 1931 r.

Organizacja, zasady prawne, obowiązki i zadania służb spisowych były kontynuacją rozwiązań z 1921 r., a zakres tematyczny w zasadzie był taki sam.

Podczas II powszechnego spisu ludności 1931 roku, podobnie jak w spisie 1921 roku, badano ludność ze względu na wyznanie i język ojczysty. W porównaniu z pierwszym spisem z 1921 r. wprowadzono kilka zmian w kwestionariuszu, m.in. usunięto pytanie o narodowość, a dodano pytanie o umiejętność czytania i pisanie.

Nowinką w tym spisie była waga przywiązywana do zadań, obowiązków i kompetencji komisarzy spisowych (dzisiejszych rachmistrzów). Każdy komisarz otrzymywał imienną legitymację, co czyniło go „urzędnikiem państwowym na służbie”. Zbierane dane były objęte ścisłą tajemnicą statystyczną.

Służby spisu 1931 r. – podobnie jak my dzisiaj – przywiązywały ogromną wagę do popularyzacji spisu. Stąd też pojawiła się w obiegu znakomita ulotka „Co nam da drugi Powszechny Spis Ludności?” – umiejętne połączenie informacji o wynikach spisu 1921 r., objaśnień do spisu 1931 r. oraz promocji samej idei spisu powszechnego.

Pierwsze tymczasowe wyniki drugiego powszechnego spisu ludności 1931 r., GUS opublikował w broszurze z 5 kwietnia 1932 roku. Zawierała ona dane dotyczące liczby mieszkańców miast powyżej 10 000 w porównaniu ze spisem 1921 roku.

Podstawowe opracowanie po spisie powszechnym ludności w 1931 r. obejmowało zagadnienia mieszkań, gospodarstw domowych, ludności i stosunków zawodowych i zostało wydane dla wszystkich województw i największych miast ówczesnej Polski (Warszawa, Kraków, Lwów, Wilno, Poznań i Łódź).

Ostateczne wyniki zostały opublikowane w serii publikacji „Statystyka Polski”. Zastosowano podział administracyjny na dzień 1 stycznia 1933 r. (dla województw centralnych i wschodnich) lub 1 sierpnia 1934 roku (dla pozostałych województw). Wydawanie serii rozpoczęto w 1936 roku, przerwał ją wybuch II wojny światowej.

39 tomów ze szczegółowymi wynikami spisu z 1931 r. jest obecnie dostępnych w Centralnej Bibliotece Statystycznej, także online

Dane obejmujące zagadnienia narodowościowe, języka, wyznania, edukacji, a także demograficzne i rynku pracy, zebrane podczas spisu w 1931 r. stanowią do dzisiaj bogaty materiał poznawczy. Więcej o historii spisów przeczytasz na <https://spis.gov.pl/o-spisie/historia-spisow.cshtml>